

Boden-ANAN

medlemsblad för

Boden
Öberluleå
Forskar Förening

Nr 3

Årgång 11

September 2002

Reflektioner från Mona Nilsson i Rimbo

"... Redan tidigare hade jag försökt läsa mig till kunskap om samerna och deras historia eftersom jag varit allmänt historieintresserad. Nu blev det koncentration på samer.

Det finns mycket skrivet i ämnet och alla möjliga uppfattningar florerar. Ju längre bakåt i tiden man går desto fler fördomar (värst 1800- och 1900-tal). Jag tycker att en hel del är rena "smörjan". Men så kanske man inte får säga. Den tidens författare och forskare trodde säkert på sig själva. Deras skrifter och uttalanden spädde tyvärr på fördomar och ett rasistiskt tänkande hos människor. Eller var det deras avsikt!!!

På flera håll i världen mätte man skallar, uttalade sig om ras och lynne, själsliga egenskaper m.m. hos många folkslag världen över. Allt som inte var "vi" var underlägset och främmande, fick man fram. Och detta är knappt en mannaålder sedan. Hos oss i Norden drabbades zigenare och tattare (resande) hårdast men även lapparna, som de kallades då, blev föremål för denna nedvärdering. Måste man på något sätt urskulda sitt agerande mot dessa mindre folkgrupper? Antagligen. ..."

Innehåll

- s.2 Föreningsinformation
Ordförande har ordet
- s.3 Medlemskort, Arkiv-
bakelse, Telefonabon-
nemang, Skickare,
Ökad trivsel i Rå-
bäcksgården, Besöks-
statistik, Återställare,
Till salu, Medlems-
möte
- s.4 Pål Amundsson
(Waikijaure-Pål)
Berthill Munkestam
- s.9 Antavla för Maria
Pålsdotter Rim
Mona Nilsson
- s.10 Utdrag ur artiklar och
bok
Lennart Lundmark gm
Mona Nilsson
- s.12 Historien om Långa
Lappflickan
Ebba Loräng
- s.14 Byn Bodforsen och
dess invånare på
1930-talet
Bengt Bergman
- s.15 Nya medlemmar
Adressändringar
Grattis, Tack

Styrelse och övriga funktionärer för Boden Överluleå ForskarFörening.

•medlem i Sveriges Släktforskarförbund

Föreningens adress: c/o Elming, Glimmervägen 17, 961 46 BODEN

Postgiro: 157 58 - 6 Bankkontonr: 9960 420015 7586

Tel till forskarrummet i Råbäcksgården: 0921 - 504 13, e-post: boff.boden@spray.se

Ordförande	Björn Fredriksson	Nipvägen 18	961 44	Boden	tel 0921 - 65 315
		e-post: bjorn.fredriksson@egonet.se			
V.ordförande	Arnold Lagerfjärd	Trollsländevägen 9	961 68	Boden	tel 0921 - 13 750
Sekreterare	Stina Elming	Glimmervägen 17	961 46	Boden	tel 0921 - 65 388
Kassör	Barbro Lampinen	Unbyn 290	961 93	Boden	tel 0921 - 480 021
		e-post: barbro.lampinen@telia.com			
Ledamot	Ingmar Åkerstrand	S Bredåker 57	961 95	Boden	tel 0921 - 470 165
Styrelsesuppleanter	Constance Rutberg	Svartbyv. 10 D	961 37	Boden	tel 0921 - 16 311
	Hagar Nordlund	Sturegatan 7	961 73	Boden	tel 0921 - 15 264
Valberedning	Kristina Öhman	Kyrkgatan 33 1 tr	961 75	Boden	tel 0921 - 15 979
	Inger Enberg	Unbyn 291	961 93	Boden	tel 0921 - 480 095
	Kalle Brandin	Gränsvägen 14	961 37	Boden	tel 0921 - 10 806
Revisorer	Carl-Lennart Persson	Karetvägen 24	961 42	Boden	tel 0921 - 53 333
	Sixten Sandberg	Österby 950	961 95	Boden	tel 0928 - 40 132
Revisorsuppleanter	Catharina Källström	Tegelbruksgatan 13	961 73	Boden	tel 0921 - 17 338
	Herman Wahlberg	Kyrkgatan 18	961 34	Boden	tel 0921 - 10 942
Redaktion för medlemsbladet:					
Ansvarig utgivare	Ewa Sandberg	Kålrotsvägen 11	961 47	Boden	tel 0921 - 72 274
		e-post: ewa.sandberg@privat.utfors.se			
	Eila Fredriksson	Nipvägen 18	961 44	Boden	tel 0921 - 65 315
		e-post: eila.fredriksson@egonet.se			
Bildansvarig	Kristina Öhman	Kyrkgatan 33 1 tr	961 75	Boden	tel 0921 - 15 979
Kontakt i datafrågor	Gunnar Glaas	Kungsgatan 38	961 64	Boden	
		e-post: gunnar.glaas@telia.com			

MEDLEMSAVGIFT, KODKORT och NYCKEL

Medlemsavgiften för år 2002 är 100 kronor.

Kodkort till ytterdörren och nyckel till kammaren finns att köpa i Råbäcksgården. Kodkort kostar 50 kronor och nyckel 80 kronor. För att köpa dessa fordras att du är medlem i föreningen. Kortet ger tillträde till lokalerna från kl 07.00 till kl 21.00 alla dagar i veckan. Nyckeln ger tillträde till kammaren där vi förvarar våra samlingar.

Ta kontakt med någon i styrelsen om du är intresserad.

ADRESSÄNDRING

Om du ändrat adress, var vänlig meddela föreningen din nya. Vi får inte adressändringar från något register.

PLANERAD UTGIVNING

Boden-ANAN planeras komma ut:
vecka 45 - manusstopp 20 oktober 2002
vecka 8 - manusstopp 2 februari 2003

Ordförande har ordet

Jag kan inte låta bli att förundras över meteorologerna på TV, som dag efter dag kan påstå regn i norra Norrland och sedan säga att Luleå leder solligan. Solsommaren 2002 kommer vi nog att minnas länge.

Renskrivningen av födelseböckerna 1831 - 1930 är klar, men 30 år av motläsning kvarstår. Vår målsättning är att vara klara till jul med motläsning och rättning. Då kan vi lagom till nästa sommar ge ut CD-skivan födda i Bodens kommun.

På förra föreningsmötet tog vi ju beslutet att delta i Släktforskarförbundets projekt "Ge namn åt de döda." Jag har varit i kontakt med församlingarna och fått lov till att två medlemmar vid varje tillfälle får använda

församlingarnas mikrokort vid en forskarplats på pastorsexpeditionerna.

Nu är det upp till oss att göra arbetet och det tror jag kan vara mycket trivsamt. Hur det går till redovisar vi på föreningsmötet.

Årets Arkivens Dag går av stapeln på Folkets hus i Boden, lördag den 9 november. Rikstemat är "Skandaler". Att vi har 45 mil, och Kiruna 60 mil till Landsarkivet, tycker jag är en skandal. På detta tema engagerar vi 2 föredragshållare. Vårt tema är Bodens tre 100-åringar. Vilka dom är talar jag inte om, kom och besök oss då.

Välkommen till en ny forskarhöst!

Björnvrål

Medlemskort

Förra året (2001) skickade BÖFF ut medlemskort till samtliga medlemmar. Det var en engångsföreteelse. Inbetalningen av avgiften gäller som medlemsbevis. Endast nya medlemmar och medlemmar som betalar medlemsavgiften kontant i föreningslokalen får medlemskort, som kvitto på betalning. Slutar Du få Boden-ANAN så kontakta redaktören eller kassören så får vi reda ut orsaken.

Arkivbakelse

Arkivens dag år 2001 i Boden gav eko både i landet och i hela Norden. I de båda tidningarna Tema Arkiv och Nordisk Arkivnytt är Boden en av de orter vars firande av Arkivens dag uppmärksammades. I båda fallen är det arkivbakelsen som omnämns. Ibland kan reklam smaka gott!

Telefonabonnemang

Nu kan Du både sänka Din telefonkostnad och ge föreningen möjlighet till extrainkomster. Det uppnås genom att Du byter telefonoperatör till ACN. Kontakta Carl-Lennart Persson tel 0921 - 53 333 för vidare information och anmälningsblankett.

Skickare

I förra numret av Boden-ANAN efterfrågades vad titeln skickare stod för. Nu har svar kommit. Skickare kom senare att benämnas fjärdingsman.

Ökad trivsel i Råbäcksgården

*De tappra städarna i år var tio
De första namnen på denna dag
och solen lyste som i Rio
och svetten rann i detta lag
Nästa år kommer inte vi
Då 390 andra hugger i.*

Så skaldade Ingmar Åkerstrand i gästboken efter dagen, den 11 juni, då den årliga storstädningen av Råbäcksgården ägde rum. Nu ankommer det på besökarna att se till att den ökade trevnaden upprätthålls. Det står **var och en** som besöker forskarlokalen fritt att städa (INGEN har som uppgift att göra det åt oss andra!) Till höger innanför entrédörren finns ett städskåp. Rengöringsmedel finns under bänken i köket.

Besöksstatistik

Den 26 juni blev Elisabeth Vidman från Medborgarskolan den 34'000:e registrerade besökaren i Råbäcksgården. Det uppmärksammades med att hon fick två trisslotter. Tyvärr gav ingen av dom vinst.

Återställare

Om intresse föreligger drar vi igång en ny omgång återställare. Vi börjar så snart det finns tillräckligt många intresserade (6 - 8 st).

Återställaren är till för Dig som kommit av Dig med forskningen. Har Du kört fast? Tycker Du att Du glömt bort hur man går tillväga? Har Du kommit till nya frågeställningar? osv. osv. Då är troligen det här något för Dig. Återställaren är tre gånger tre lektionstimmar, onsdagkvällar 18.30 - 21.00.

Du anmäler Dig till Eila och Björn (0921 - 65 315) eller Ewa (0921 - 72 274). Anmälde Du dig tidigare när det inte kom igång någon återställare, förnya din anmälan (för säkerhets skull).

Till salu

Erik Lindström, född 1920, har skrivit en bok om sin uppväxt i en bondby i Norrbotten. Den innehåller fristående berättelser. Han skrev den för att delge senare generationer kunskaper om "hur det var". Boken heter **Stråkdrag ur livet** och finns att köpa i Råbäcksgården till ett pris av 160:-

Medlemsmöte
onsdag den 11 september kl 19.00
i Almska skolan

Föredrag av Lars Persson
om Skogsvårdsstyrelsens
uppdrag att vårda

På dagordningen bl.a.
Rapport från Riksstämman.
Medlemsresa?

Kaffe
Besökslotteri

VÄLKOMMEN

Pål Amundsson (Waikijaure-Pål)

sammanställt av Berthill Munkestam

Material till denna artikel bygger förutom på egen forskning i skattelängder, domboksmaterial samt sedvanligt genealogiskt material även på Filip Hultblads bok "Övergång från nomadism till agrar bosättning i Jokkmokks socken" samt på August Ljungs "Familjeregister över Jokkmokk" förvarat i Nordiska Museét, Stockholm.

Ett antal mål av ringa respektive grövre slag har under några år varit uppe vid tinget som hållits i Jokkmokk åren 1685-1688 som har betydelse för att reda ut släktskap och de inblandades relation till varandra. Efter genomgången av de tre målen kommer en redovisning i med schematisk form av de inblandade.

Vid tinget 1685 berättas att den unga drängen Pål Amundsson i Jokkmokk samt Britta Olofsdotter i Sokkjokk har avlat barn med varandra utan att vara i ett bo. De båda tilltalade lovade dock att gifta sig.

Två år senare 1687 kommer inför rätta Olof Järpa och hans hustru och påstår att deras måg Pål Amundsson skall ha dräpt sin hustru, deras dotter. Ett antal vittnen inkallas bl.a. Nicolaus Lundius, Anders Olofsson i Randijaur, Lars Rim och Hans Olofsson. Även två systrar till Pål Amundsson omtalas men utan namn. Efter genomgång med vittnen fastställer rätten till slut att Pål Amundssons hustru omkommit i en båtolycka.

1688 framkom Capelanen i Jokkmokk, Wälaktade Herr Daniel Edin, för rätten och beklagade sig över att förra sommaren vid Olofs-mässotid, saknas i kyrkistan en pung som skulle innehållit vid pass 8½ riksdaler, en dansk krona, och 2 silverspännen. För den begånga stölden blev finnen Grels Mattsson misstänkt, för att han strukit omkring i trakten för att söka sig ett boställe. Men Grels Mattsson friades då det framkom att en annan person, Pål Amundsson till namnet var starkt misstänkt för samma kyrkstöld.

Herr Daniel Edin berättade att han nyligen fått höra av Lars Olofsson Rim i Jokkmokk, hur Pål Amundsson i Sokkjokk skulle ha använt några riksdaler hos flera olika på trakten, och därför begärande Herr Daniel Edin att rätten skulle rannsaka i ärendet.

Lars Olofsson Rim kallades fram och uppviste inför rätten 2 Riksdaler Specie och 1 dansk krona, som Dyr Karin och hennes två mågar Olof och Amund Pålssöner bekände att de erhållit av Pål Amundsson men inte annat vetat om än att de var ärliga pengar. Rätten tillfrågade alltså Pål Amundsson om han kände vid samma penningar, eller var han fått dem ifrån. Pål Amundsson svarade att han endast haft en riksdaler och den givit till sin hustrus släkt Amund Pålsson för en päls. Pål Amundsson griper en av de 2 Riksdaler Specie med och säger att den är densamma. Här efter framkallas Amund Pålsson, men nekar därtill och berättar det vara den Danska kronan, på vilken han dessutom hade ristat sitt bomärke med en kniv, men båda visste inte annat än att det skulle vara en riksdaler. Pål Amundsson omtalade nu att han fått myntet av Råd-

mannen Jöns Ericsson i Luleå, vilken var närvarande och berättade att Pål Amundsson av honom erhållit 1 Riksdaler Specie, men aldrig någon Dansk krona, vilket han kunde gå ed på.

Dagen därpå i rätten bekände Pål Amundsson frivilligt att han då fått viss kunskap om kyrkans bortstulna penningar samt var de fanns och vem som hade stulit dem. Pål Amundsson namngav så sin svåger Per Olofsson Järpa i samma by och som nu vistas i samma kåta med Pål Amundsson, berättar även att Per Olofsson Järpa förut är dömd för tjuveri här i Jokkmokk. Rätten sände efter Per Olofsson Järpa, men denne var till skogs hos sina renar, men hans hustru Brita Amundsdotter som är Pål Amundssons syster var ensam hemma, och efter några frågor strax bar fram 5 riksdaler in Specie, 1 dansk krona 2 st silverspännen och 6 penningar i smått kopparmynt, som kyrkan tillhört, påstår att de var hennes man Per Olofsson Järpa hemburna och henne att förvara. Samma tid då ovan nämnda kyrkstöld av honom skulle varit begången.

I samma ögonblick kom Per Olofsson Järpa in, nekade alldeles och med största iver att ha gjort denna stöld. Men bekände, att han av Pål Amundsson har förra sommaren fått en liten säck som han skulle förvara, men inte vetat vad som var i säcken. Efter en tid hade Pål Amundsson därefter hämtat säcken tillbaka. Beklagade sig högeligen att Olof Swänsk (Pål Amundssons svärfader) tillika med Pål Amundssons hustru, har sedan de lurat iväg Per Olofsson Järpa till skogs, tubbat och övertalat Pär Olofsson Järpas hustru, som är Pål Amundssons syster, att ta penningarna till sig och på sås sätt få det att se ut som han gjort kyrkstölden. Dock kunde Per Olofsson Järpa inte neka sig ha vetat, att penningarna av Pål Amundsson var stulna eftersom Pål Amundsson skulle ha anmodat honom att göra följe med sig att samma stöld fullborda. Men Per Olofsson Järpa hade nekat att följa med.

När så ytterligare en dag gått och rätten på nytt sammanträffar bekänner Pål Amundsson sig vara densamme som våren 1687 den tiden isen gick upp, varit inne i kyrkan och stulit ur kistan genom ett hål som han gjort genom kistbotten. Pål Amundsson hade gått både in och ur kyrkan igenom ett fönster på norra sidan, men berättade dessutom, att Pär Olofsson Järpa varit med honom i sällskap. Även att hans svärfader

Olof Swänsk förra våren sedan Pål Amundsson blev hans måg och måst för någon mindre förseelse måst böta till kyrkan 1 riksdaler, hade sagt till honom, att han av kyrkan skulle taga sin skada igen av de penningar som i dess kista fanns. Både Per Olofsson Järpa och Olof Swänsk nekar alldeles till denna berättelse. Och med hänsyn till den bekännelse Per Olofsson Järpa, som tidigare omnämnts, att förra sommaren av Pål Amundsson tagit emot en påse att förvara. Men så snart han fått veta att det var kyrkans pengar, lämnat den tillbaka påsen till Pål Amundsson. Och då han av Pål Amundsson blivit hotad med mord, har han fruktat för sitt liv för att berätta rätta skeendet. Olof Swänsk sa sig aldrig vetat om Pål Amundsson varit allena, eller om Pär Olofsson Järpa varit med honom, nekar alldeles och bedyrar att han inte inrätt eller om stölden vetat något. Utan när han i förra sommaren hörde talas därom, intet trott annat än sådant skulle vara skvaller och osanning. Men som det bevisats, det han tillika med sin dotter, varit till Pär Olofsson Järpas hustru och henne övertalat att bringa tjuvnaden på sin man, kan inte annat vara än att han då vetat om inte förr. Då det nu vid tingstiden, synes inte heller olikt Olof Swänsk något råd givit emedan han var kyrkans sexman och väl viste var penningarna låg, men kan inte bringas till bekännelse, inte heller finnes där till andra skäl än Pål Amundssons egen berättelse, som rätten inte sätter tilltro till.

Då Pål Amundsson med egen bekännelse säger sig ha stulit ur Jokkmokks kyrka nämligen 7 riksdaler 2 danska kronor och 2 silverspännen om 1 lod, som är tagna av hans händer, kan denna ringa rätten inte göra annat än döma honom efter Kungl Majts Straffordning att mista Livet.

Per Olofsson Järpa och Olof Swänsk, som intet utan vidare undersökande eller erkännande till nästa

ting kunna övertygas att ha medverkat i denna tjuvnad, eller något där av tjänat, men likväl vetat den rätta handlingen men inte berättat eller uppenbarat, dömmes efter 12 cap tjuvmål B.L.L till 40 marks silvermynt böter vardera, Dock hemställdes så detta som förra till den Kungl Hovrättens vidare höga rättvisa.

Denne Pål Amundsson har förutom detta haft ett elakt rykte om sig, som sin förra hustrus mördande, tjuveri och annat, men som inte kunnat fällas vid tinget. Är för lönskaläge dömd i Luleå stad. Dessutom klagas mycket över hans ogudaktighet och odvgd. Bergärdes samtliga lappallmogen ödmjukt det en sådan vanartig människa må tagas av vägen, och här i lappmarken andra till exempel, som sådant aldrig förut sett Exekveras. Fruktandes att han ännu skulle komma på fria fötter till Lappmarken, och mången skulle vara osäker om sitt liv, särskilt de som om honom berättat, då han uti befallningsmans wällbetrodde Hans Rehnorns närvaro hotat Lars Olofsson Rim.

Kungl Hovrättens Resolution:

Pål Amundsson bliver från livsstraff befriad, och skall han till kyrkan betala de bortstulna penningarna med silverspännen, och låta förfärdiga, vad han för kyrkan fördärvat har, och plikta med sju gatulopp, och sedan förvisas lappmarken och hövdingedömmet. Men Olof Swänsk och Per Olofsson Järpa, som de till Pål Amundssons dom påbördade beskyllningar, intet övertygas kunna, kan Kungl Rätten dem inte med något straff belägga.

Av ovanstående får vi fragment om Pål Amundsson, vi kompletterar med flera uppgifter.

se vidare sid 8

Så några ord om de övriga släkterna som omnämns i domen 1688

Rim-släkten

Den tolkning av de äldre längder som finns att tillgå vad avser Lule lappmark är inte särskilt lätt. Skrivarna på den tid som avses är långt ifrån konsekventa när det gäller namn. Till detta kommer den möjlighet till fel läsning i materialet.

Det finns ett flertal grenar av Rim-släkten som ännu ej är knutna samman, bl.a Naggi-Nila i Sirkas m.m. Dessa får dock anstå ett tag.

Eirim Tomasson i Jokkmokks lappby nämns första gången 1607 i en skattelängd och uppges då vara 15 år (född 1592). Finns sedan omtalad till 1620. (Det är möjligt att det skall stå Grim där jag läser Eirim.)

I mantal och tiondelängder finner man perioden 1641-1665 **Tomas Eirimsson** och perioden 1643-1665 **Olof Eirimsson**. Dessa två bör vara söner till Eirim Tomasson och står under denna period även med som Grimsson.

Domboken 16560622 omtalar en tvist mellan Rim Olof och Mats Tomasson i Sokkjokk om ett laxbruk ovanför Storbacken. Blev beslutat att de framledes skall bruka laxfisket i lag som deras föräldrar förut gjort.

Domboken 16710127 uppger att Olof Rim i hastigt mod påstått att en ogift lappkona Sigrid

Pålsdotter i Jokkmokk har mördat barn, men tagit sina ord tillbaka samt bötar 3 mark.

Domboken 16780129 berättar att Per Olofsson Smed återopade landshövdingens tillåtelse att få bo i lappmarken var där man finner land och har utsett sitt boställe i Olof Rims land vid Porkajaur (Purkijaur). Men beklagade sig nu över att Olof Rim och hans son Lars Rim ville hindra honom att slå sig ner.

Det bör inte vara någon annan än ovanstående Olof Eirimsson / Grimsson som avses.

Lars Olofsson Rim (son till Olof Eirimsson) förekommer i domböckerna vid flera tillfällen. År 16810128 framgår att Lars Rim skall ge till kyrkan 1 riksdaler för någon förövad otidighet mot sin kyrkoherde Anders Marci Grubb, dessutom skall han göra offentlig avbön och med skälig betalning komma ihåg kyrkoherden. Men Lars har ytterligare ett mål samma dag, då han kallat kyrkoherdens dotter en hora, det kunde han inte bevisa utan rättade sin ord och blev fälld till 3 mark i böter för sina okvädningsord.

16830130 är det så dags igen, Per Olofsson Smed besvärar sig över Lars Rim i Jokkmokk, att han åtskilliga gånger skällt hans hustru Gertrud för en trollkona, vilket inte kunde bevisas.

16870128 tidigare redovisat under Vaikijaur-Pål.

16880128 tidigare redovisat under Vaikijaur-Pål.

16960207 är sista gången Lars Olofsson Rim omtalas är i domboken, då han av en olycklig händelse blir ihjälslagen av en nära släkting. Här framkommer även att Lars Olofsson var gift.

Nils Tomasson (son till Tomas Eirimsson) skattade för Nelkerimlander 1698-1705. Han var en gammal skattelapp, som 1660 betalade tionde i handskar och lagmansränta i skor, alltså renprodukter, vilket borde betyda, att han bedrev renkötsel. Nils Tomasson avlider i Saskamjaure 171212??

Pål Nilsson Rim (son till Nils Tomasson) det är denne Pål Nilsson som enligt ovan i domboken 16960207 hade av en "oförmoderlig och olycklig händelse" med en "tråklyva eller instrument som lapparna på denna orten till notedräkt bruka under isen" slagit ihjäl sin faders syskonbarn Lars Olofsson Rim, egentligen i självförsvar. På grund därav och då dråparen var fullt förlikat med målsägaren, den dräptes änka, synes det inte vara befogat att döma till livsstraff, men detta ärende måste remitteras till Svea hovrätt.

Domboken 17150201 berättar att Pål Nilsson Rim skulle få fiska i Ryggträsket tillsammans med Karin Andersdotter (hustru till Nils Andersson Slimmerslag) bara han inte förorättade henne eller hennes anhöriga eller använde våld. Avtalet slöts med handaband. Kända barn till Pål Nilsson Rim är:

Lars Pålsson uä son	(1687-1747) se nedan
Erik Pålsson Rim	(1693-1771) se nedan
Marget Pålsdotter	(1708-1717) död 9 års ålder
Gunilla Pålsdotter	gift 1716 vid påsktiden med
Amund Pålsson (son till Pål Amundsson i Waikijaur)	

Lars Pålsson gift 17130206 med Ella Andersdotter (Dotter till Anders Tomasson i Sokkjokk) Skattade för Brusnäs 1717-1748 och bodde där åtminstone åren 1714 och 1716.

Kända barn till Lars Pålsson och Ella Andersdotter:

Mattias	17140516	
Marget	17161019-1717	(3 månader)
Lars	17210721-17220325	(½ år)
Nils	17231028	
Brita	17270224	
Anders	17350612-1756	

Erik Pålsson Rim gift 1719 vårfrutid med Marget Olofsdotter (Lars Olofssons syster i Sirkas) Enligt domboken 17440215 tvistade Erik Pålsson Rim med Johan Lundius i Waikijaur om skillnad i skog och mark. En syn förordnades men kom aldrig till stånd.

Domboken 17590205 berättar att Erik Pålsson Rim hösten 1758 gick omkring i Sirkas by för att köpa renar. Vid det tillfället jagade Erik jämte sonen Olof och mågen Petter Jönsson Rim/Hjärpe björn på Anders Persson Hjärpes land Tåresåive, ett land som Erik trodde heta Tjappesvare.

Enligt dombok 17670211 saknade mågen Petter Jönsson Rim/Hjärpe land och fiskevatten, men hovrätten fann skäligt tillåta att Petter fick de två fisken i Lilla Luleälv, Kopterim och Sielarim som brukades av Erik Pålsson Ettik och Amund Mickelsson (Rim) i Saskam men låg avskilda från detta land men i anslutning till Petters svärfaders (Erik Pålssons Rims) land. Svärfadern Erik Pålsson Rim samt Erik Pålsson Ettik protesterade 17690211 mot beslutet och visade ett Häradsrättsutslag daterat 17220217 som bekräftade deras rätt till laxfisket i Sielarim. Häradsrätten fann inget skäl att frångå sitt beslut 1767.

Erik Pålsson Rim var även 12-man 1731 och satt i nämnden.

Kända barn till Erik Pålsson Rim och Marget Olofsdotter:

Sara	17200219	
Kierstin	17221024	
Anders	17250110-1725	(5 månader)
Ella	17260204	
Amund	17290327	
Olof	17311025	
Pål	17370815	
Lars	17410802	

Järpe-släkten

Under första halvan av 1600-talet omtalas Jon Jonsson, som ogift 1604 och 1605 i Sokkjokk. Åren 1617-1620 står Jon Jonsson Järpe med i skattelängderna. Nästa period med en Järpe Jonsson är åren 1636-1640 även det i Sokkjokk.

Hur den Olof Järpe som nämns i domen 1688 är släkt får anstå till annan gång. Däremot bör de tre personer som omtalas Anders, Per och Mickel Olofsöner Järpe vara söner till Olof Järpe.

Anders Olofsson är bosatt i Randijaur
(1642 db) - 17320326

g I m Marjet Pålsdotter död före 1700 (uppgift ur dombok 17000128)

g II m Gunda Larsdotter gifta 1700 (uppgift ur dombok 17000128)

Per Olofsson Järpe är bosatt i Waikijaure när han avlider kallas han kyrkvärd

(1660 db 56 år) - 1716

gm Brita Anundsdotter, (ev. syster till Waikijaure-Pål; Hultblads bok)

Barn:

Kerstin Persdotter 17041101

följande kan höra hit:

Lars Persson Järpe kyrkvaktare g 1721 m Gunilla Nilsson

Jon Persson Järpa g 17241228 m Ingrid Jacobsdotter

Anders Persson Järpa g 172602 m Segri Paggessdotter

Ella Persdotter Järpa g 173002 m Joen Nilsson

Mickel Olofsson Järpa (varit mest på landet båda kan svenska, uppgift i vb)

Död 1717

g 1711 m Karin Pålsdotter (dotter av sal. Skickaren Pål Persson)

Barn:

dödfött 1712

Olof 17140516

Brita Olofsdotter, Mickel Järpas syster, en gammal piga från Harads

(1649 db 70 år) - 1719

Dyyr-släkten

Målet 1688 nämnde även en Dyr Karin med sina två mågar Olof och Amund Pålssöner. Följande uppgifter finns om dessa samt deras broder Per Pålsson Dyyr.

Per Pålsson Dyyr

(1644 db 80 år) - 1724

g m Segri Andersdotter

(1613 db 120 år) 1733

Barn:

dotter avlider 1712

Per Persson Dyyr g 17010327 m Botel Persdotter

Anund Persson Dyyr g 1716 vårfrutid m Maria Persdotter

Olof Persson Dyyr g 1714 3:dag pingst m Karin Ersdotter de har dottern Anna 1716 - 1716

Olof Pålsson Dyyr

(1647 db 76 år) - 1723

Barn:

Pål Olofsson Dyyr g 17240408 m Ella Andersdotter

Anders Olofsson Dyyr

g 1712 3:dag påsk vid hyttan m

Maria Larsdotter

Barn:

Karin Andersdotter g 1728 vårfrutid m Per Pålsson i Sirkas

Amund Pålsson Dyyr

(1658 db 70 år) - 1728

Barn:

Kerstin Amundsdotter g 1716 vårfrutid m änking Pål Olofsson

Pål Andersson Dyyr g 1719 vårfrutid m Kerstin Larsdotter

Waikijaure-Pål

Beroende på vad olika forskare skall använda sitt material till så redovisas det för det särskilda ändamål det är framtaget till. Följande är ett exempel på hur det kan se ut. Filip Hultblad har i boken "Övergång från nomadism till agrar bosättning i Jokkmokks socken" en bok som bl.a. innehåller ett familjeregister vilket är flitigt använt. Men man skall då inte glömma bort att hans redovisning bygger på August Ljungs källmaterial som finns som "Familjeregister" i Nordiska museet Stockholm", ett material som Filip Hultblad bearbetat för sina syften. Själv har jag haft anledning att gå in i bägge materialen och redovisar nedan hur olika det kan bli.

August Ljung	Filip Hultblad	Egen forskning
	1 Pål Amundsson (Waikijaure-Pål) (1646) – 1724	E 1 Pål Amundsson (Waikijaure-Pål) (1646db) - 17240419 g I 1684 m Brita Olofsdotter (?) - 1686 dotter av Olof Järpa g II 1687 m Ingri Olofsdotter (1656db) - 1716 dotter av Olof Swänsk
	2 son till 1 Amund Pålsson g 1716 m NN dotter av Pål Nilsson Rim	E 2 son till 1 Amund Pålsson (f 1698 db över 30 år) - 1728 g 1716 påsktid m Gunilla Pålsson dotter av Pål Nilsson Rim Barn: Marget 17180220
3 Nils Pålsson Stryman 1694 - 1771 g 1729 m Gunnil Larsdotter 1705 - 17710218 Barn:	3 son till 1 Nils Pålsson Stryman 1694 – 1771 g 1729 m Barn:	E 3 son till 1 Nils Pålsson Stryman (1706db) - 17710226 g 1729 stormarknadstid m Gunnil Larsdotter (1706db) - 17710218 Barn: NN dödfött 1730 Ingrid 17301218 Amund 1733 - 1733 (2mån) Olof 17340125 Gunnil 17371009 Amund 17380505 Jacob 17400212
Olof 1738	Olof 1738	
4 Gunnil Pålsson 1702 - 1758 g 1718 m Anders Andersson Svart * 1702 - 1768 son till Anders Svart (?) - 17220325 Barn: Marget 1722 Karin 1728 Pigga 1737 Ingri 1738 Pål 1722 uä son	4 dotter till 1 NN * g 1718 m Anders Svart (?) – 17220325 Barn: Nils se E 5 Anders 1702 - 176804?? Se E 4 Jon 1687 – 1737	E 4 dotter till 1 Segri Pålsson (1690db) - 17501001 g 1718 marknadstid m Anders Andersson Svart * (1698db) - 176804?? son till Anders Andersson Svart (?) - 17220325 Barn: Ingri 17180701 Ella 17190605 - 17220325 Anders 17220911 Ingri 17300701 - 17300701 Dotter dött 1734 Jonas 17371022 * som hans första fru g II 17540824 m Ingri Persdotter (i db står Larsdotter) (1722db) - 17620525
* som hans första fru g II 1754 m Ingri Persdotter 1702 - 1762	* dottern uppges här som gift med fadern till Anders Andersson Svart (1698db) - 176804??	
	5 dotter till 1 NN g 1716 m Nils Andersson Svart son till Anders Svart (?) - 17220325	E 5 dotter till 1 Gunilla Pålsson (1702) - 1758 g 1716 påsktid m Nils Andersson Svart son till Anders Andersson Svart (?) - 17220325 Barn: Ivar 17151222 - 1716 (1 månad) Mårten 17181029 - 17220325 Margeta 17220617 Ingri 17250225 - 1726 (½ år) Brita 17260618 Sara 17300717

Antavla för Maria Pålsson Rim

Pål Persson Hjerpe Rim f.1758-01-01 Sjocksjock Jokkmokk (BD) d.1832-10-14 Sjocksjock Jokkmokk (BD) Same, nybyggare g.1784-03-17	Per (Petter) Jonsson Hjerpe f.1734-07-26 Jokkmokk (BD) d.1805-12-12 Sjocksjock Jokkmokk (BD) Same, nybyggare —g.1758-03-05	Jon Persson Hjerpe f.1698 Jokkmokk (BD) d. Sjocksjock, Jokkmokk (BD) Same —g.1724-12-28 Segrid Jacobsdotter f.1699 Sjocksjock, Jokkmokk (BD) d.	Per Olofsson Hjerpe f.1660 d.1716 Jokkmokk (BD) —g. Brita Anundsdotter f.1658 d.1738-02-18 Jokkmokk (BD) Jacob Pärsson Havar f.16 d.17 Sjocksjock, Jokkmokk (BD) —g. Sigga Nilsdotter f.16 d.1763 Sjocksjock, Jokkmokk (BD)
Maria Pålsson Rim f.1803-09-29 Sjocksjock Jokkmokk (BD) d. ca 1864-1871 ÖL ?	Ella Eriksdotter Rim f.1726-02-04 Jokkmokk (BD) d.1787-04-22 Sjocksjock Jokkmokk (BD)	Erik Pålsson Rim f.1699 Sjocksjock, Jokkmokk (BD) d.1771-08-31 Sjocksjock, Jokkmokk (BD) Same, tolvman —g.1719-03-02 Marget Olofsdotter f.1699 Sirkas, Jokkmokk (BD) d.17 Jokkmokk (BD)	Pål Nilsson Rim f.1678 Nelkerim, Jokkmokk (BD) d.1738-08-10 Jokkmokk (BD) —g. Ella Michelsdotter Storm f.16 Jokkmokk (BD) d.17 Jokkmokk (BD) Olof f.16 d. Sirkas, Jokkmokk (BD) —g. N.N. f.16 d.1718 Sirkas, Jokkmokk (BD)
Sigrid Tomasdotter Julkus f.1766-01-21 Sjocksjock Jokkmokk (BD) d.1808-06-21 Sjocksjock Jokkmokk (BD) g.1784-03-17	Tomas Larsson Julkus f.1739 Sjocksjock Jokkmokk (BD) d.1821-11-21 Sjocksjock Jokkmokk (BD) Nybyggare, same —g.1762-04-28 Ella Larsdotter Padjerim f.1746-02-16 Sjocksjock Jokkmokk (BD) d.1772 Sjocksjock Jokkmokk (BD)	Lars Olofsson Julkus f.1710 Storluleå, Jokkmokk (BD), (BD) d.1777 Sjocksjock, Jokkmokk (BD) Same —g.1736 Karin Jonsdotter f.1715-09-20 Sjocksjock, Jokkmokk (BD) d.1795-02-25 Sjocksjock, Jokkmokk (BD) Lars Pålsson Padjerim f.1719-02-20 Sjocksjock, Jokkmokk (BD) d.1771-04-07 Sjocksjock, Jokkmokk (BD) Same, tolvman —g.1744 Anna Pärsson Penta f.1717-11-08 Jokkmokk (BD) d.1789-03-16 Sjocksjock, Jokkmokk (BD)	Olof Olofsson f.16 Storluleå, Jokkmokk, (BD) d.17 Sjocksjock, Jokkmokk (BD) —g. Ingri Anundsdotter f.16 d.17 Sjocksjock, Jokkmokk (BD) Jon Jonsson f.16 d.17 Sjocksjock, Jokkmokk (BD) —g.1714 Karin Nilsdotter Pajtsa f.1680 Sjocksjock, Jokkmokk (BD) d.1736-01-02 Sjocksjock, Jokkmokk (BD) Pål Tomasson Padjerim f.1685 d.1754-04-23 Sjocksjock, Jokkmokk (BD) —g.1705-01-26 Segri Tomasdotter f.1689 Sjocksjock, Jokkmokk (BD) d.1759-11-20 Jokkmokk (BD) Pär Pålsson Penta f.1687 d.1743-03-30 Jokkmokk (BD) —g. Gunilla Mickelsdotter f.16 d.17 Jokkmokk (BD)

Utdrag ur artiklar och bok av Lennart Lundmark, historiker och författare

Urval av Mona Nilsson

"Samerna är missgynnade när historien skall skrivas. Det är ett öde de delar med många andra som inte själva producerat skriftligt källmaterial förrän under det senaste seklet. De rikas och mäktigas handlingar är bevarade, inte de fattigas och förtrycktas. Därför måste vi betrakta samerna under äldre tid genom den svenska överhetens glasögon. För att komma den historiska sanningen på spåren måste vi hugga oss igenom en snårskog av förvrängningar, missuppfattningar och fördomar."

... "Det visar sig att samerna behandlades väl fram till mitten av 1700-talet. (Med vissa undantag: tvångsarbete för gruvorna, religiös förföljelse exempelvis. Min kommentar.) I flera avseenden faktiskt bättre än andra. Därefter började deras ställning undermineras. Allt fler rättigheter togs ifrån dem och villkoren för renskötseln blev allt sämre. De samer som inte var renskötare beerövades dessutom sin samiska identitet i lagstiftningen."

"Vid mitten av 1700-talet hade den storskaliga renomadismen som uppstod i ett krisläge 100 – 150 år tidigare utvecklats till en näring som var så givande att samerna hamnat i överläge på marknaden. Lappskattlanden respekterades i allmänhet och nybyggarna var ännu få. Kronans offensiv för att kristna samerna hade inte varit alltför hårdhänt om man jämför med hur det gick till på andra håll under 1600-talet. De krigsbördor som utarmat resten av riket på manfolk hade samerna helt sluppit. I Pite och Lule lappmark hade såren efter statens gruvhantering läkts snabbt. På grund av överhetens rädsla för att samerna skulle dra till Norge fick de också privilegiet att byta till sig silver mot varor.

Nu sker den avgörande vändningen i den svenska samepolitiken. I takt med att nybyggarna flyttar in blir samerna en allt mindre andel av befolkningen i övre Norrland och Jämtland-Härjedalen. Rennäringens samhällsekonomiska betydelse minskar i takt med att andra näringar utvecklas. Kronan gynnar jordbruket, även om det utövas under de mest orealistiska förhållanden. Samernas gamla rätt till land och vatten börjar tas ifrån dem. Det leder till att de trängs undan och så småningom börjar betraktas som ett socialt problem.

I huvudsak var det statlig politik och andra yttre faktorer som låg bakom samernas försämrade ställning. Men det inträffade också en del förändringar i samesamhället. Från mitten av 1700-talet till mitten av 1800-talet är händelseförloppet komplicerat och svårt att utforska. Tack vare historikern Roger Kvists undersökningar vet vi i alla fall en del om vad som hände i Lule lappmark. Vi kan förstås inte vara säkra

på att andra lappmarker gick igenom samma process, men åtminstone befolkningsutvecklingen tyder på det.

Det började med att renarna dog. I Jokkmokks socken förlorade samerna två tredjedelar av sina renar år 1756. Det ledde till att 30 hushåll flyttade över till Norge för att överleva. Och så fortsatte det. Under slutet av 1700-talet och början av 1800-talet var det ständiga oår för renskötseln i Lule lappmark, särskilt åren 1786, 1796, 1813-16, 1830-37 och 1843 verkar ha varit svåra.

De åren slogs många samer ut från renskötseln och drog till Norge där de alltid kunde klara sig på fiske. En del lämnade sina få kvarvarande renar hos släktingar och kom så småningom tillbaka, men de flesta blev kvar på andra sidan kölen. Det var en av anledningarna till att den samiska befolkningen i Lule lappmark minskade till hälften från slutet av 1700-talet till mitten av 1800-talet. År 1865 av antalet skattande samer i Tuorpon-byn till och med lägre än det var år 1555.

Genom folkminskningen blev samesamhällets förmåga att stå emot yttre tryck allt sämre. Först och främst kan man konstatera att lappskatten inte spelade någon roll i sammanhanget. Däremot förändrades lappmarksprodukternas roll i handeln på ett sätt som missgynnade samerna. De förlorade den nyckelroll de tidigare haft i handelssystemet eftersom näringarna växte i kustlandet och nybyggarna blev allt fler. Samerna fortsatte att sälja sina produkter som förr, men det fick allt mindre betydelse i den totala varuomsättningen. Tidigare hade handeln skett på marknader vid bestämda tider, nu tog nybyggare och kringresande handelsmän över rollen som mellanhänder. De var verksamma året runt och använde ofta brännvin för att komma i överläge vid transaktionerna. Staten hade dessutom helt orealistiska föreställningar om vad nybyggarnas jordbruk skulle avkasta i lappmarken. Det ledde till att samerna inte längre ansågs vara de som bäst kunde utnyttja lappmarkens resurser. Det fick naturligtvis konsekvenser för hur de behandlades. Även om lagar och förordningar formellt sett gav samerna en relativt stark ställning gentemot nybyggarna började lokala myndigheter agera allt mer självvårdigt. Det räckte med att länsman förklarade att samerna inte kunde bevisa att hans renskötsel skadades så var det fritt fram för nybyggare på hans skatteland. Nämnderna vid de lokala tingen började i allt högre grad befolkas av nybyggare och samerna förlorade det inflytande de haft där tidigare. Nu inleddes det som brukar kallas "den samiska rättslöshetens tid".

Det var framemot sekelskiftet 1800 som nybyggarekolonisationen kom igång på allvar. Men

kolonisationen skedde inte bara från kustlandet. Även samer tog upp nybyggen. Många gjorde det för att försöka skydda sina skatteland. De fortsatte ofta med renskötelsen, men då uppfyllde de inte kravet på att nybyggare måste odla upp mark. Därför tvingades de lämna sina 'nybyggen'. Då var det fritt fram att sätta dit svenska nybyggare i stället. Men det var också många samer som satsade på jordbruk, övergav de samiska näringarna och slutade att identifiera sig som samer. En undersökning av Lule lappmark visar att av de 60 nybyggen som togs upp där under 1700-talet var 14 samiska, under första hälften av 1800-talet var 27 nybyggen av 42 samiska och åren 1850-75 var de 17 av 50. I södra Norrbotten var en tredjedel av alla nybyggen samiska. De som tog upp nybyggen slutade att räknas som samer i befolkningsstatistiken. Det ledde efterhand till föreställningar om att 'lappbefolkningen' var på väg att dö ut i snabb takt.

Vid mitten av 1700-talet fanns det inte ens 80 nybyggen i hela Lappmarken (dvs nuvarande Lapp-land), vid sekelskiftet 1800 var de 343 och under 1800-talet blev de fler i rask takt. Befolkningen i stort fyrfaldigades mellan 1800 och 1890. En del av ökningen berodde på så kallad inre kolonisation, dvs att söner till nybyggare tog upp egna nybyggen.

Samernas förhållande till nybyggare var inte nödvändigtvis fientlig. Det förekom en hel del samarbete, särskilt i de nordliga lappmarkerna. Äktenskap mellan samer och nybyggare var inte heller ovanliga. Men efterhand ledde de allt fler nybyggena till att näringskonflikterna ökade. Idén om att samer och nybyggare skulle kunna föda sig utan att den ene inkräktade på den andres näringar var en illusion.

De konflikter som staten bekymrade sig mest om gällde det så kallade hötrampet. För slåttern fanns nämligen inte samma begränsningar som jakt och fiske. För att skaffa föda till kreaturen drog nybyggarna runt och slog starrhö på myrar som kunde ligga miltals hemifrån. Höet hässjades på platsen och när vintern kom med slädföre hämtades det hem. Problemet var att fjällsamerna kom ner till skogslandet med sina renar på senhösten eller förvintern. Om det var en mild höst hade inte myrarna frusit till och snön lagt sig till dess, därför hängde höet fortfarande kvar på hässjorna. Renarna tog naturligtvis för sig när de fick tillfälle. De åt inte höet utan bökade fram en del andra myrväxter som låg i hässjorna. Det slutade i regel med att de rivit ner allt hö på marken och trampat runt i det.

Samernas rättsliga ställning försvagades ytterligare i samband med den så kallade avvitrningen. Det innebar att kronan delade ut skogsmark till nybyggare för att stärka dem ekonomiskt. De första besluten av avvitrning fattades i slutet av 1700-talet, men den sköts upp och kom inte igång förrän under 1820-talet i Jämtland och Härjedalen, i Lappland först på 1870-talet.

I Lappland avskaffade man resolut samernas rätt till skattelanden genom att sluta utfärda inrymningsbrev under 1860-talet. För Lule lappmark utfärdades det sista 23 april 1862, två månader senare avslog länsstyrelsen en ansökan om inrymning med hänvisning till att samerna inte hade någon sådan rätt.

Den första riksdagsmotionen som pläderade för att man skulle skydda samerna kom 1828. Den väcktes av bergsrådet Carl Magnus af Robson i adelsståndet. Han hade sysslat med gruvdrift i lappmarken och visste en del om samernas förhållanden. Genom att räkna i kyrkböckerna i Gällivare och Jokkmokks församlingar mellan 1780 och 1825. Därför ville han skydda renarnas vinterbete. De nybyggare som redan fanns i lappmarken skulle inhägna sina hässjor eller lägga höet i lador för att undvika konflikter med rensköterna. Kronan borde också dra upp en gräns för nybyggarna. Ovanför den skulle allt vara samernas land, det 'fädernesland som de ägde före våra dagar'.

När motionen kom upp i adelsståndet i riksdagen visade det sig att af Robson var långt ifrån ensam att vilja skydda samernas land. Flera talare höll med honom. Även i andra stånd fick han stöd. I bondeståndet till exempel av de två riksdagsmännen från Norrbotten och den ene från Västerbotten.

Som framgår av kartan drogs odlingsgränsen betydligt närmare fjällkedjan än den lappmarksgräns som kom till för att skydda samernas rättigheter i mitten på 1700-talet. Hundra år senare hade de blivit så trängda att man måste dra en ny gräns för att försöka skydda dem. Även på kartan bekräftades nu hur samerna trängdes undan. Dessutom blev inte odlingsgränsen det skydd för samerna som hade utlovats. Bara i Västerbotten fanns 131 nybyggen ovanför odlingsgränsen, flera av dem hade anlagts sedan riksdagen tog sitt beslut. De nybyggena diskuterades fram och tillbaka under flera decennier. Det hela slutade med att huvuddelen av dem fick vara kvar i det område som hade reserverats för samerna.

Perioden av kulturnationalistisk samevänlighet varade fram till ungefär 1880. Det verkar som om den främst anammades av samhällets högre kretsar. Medan de högstämde talen hölls i riksdagen fortsatte de lokala tingen att döma till samernas nackdel. Riksdagen såg visserligen till att det fastställdes en odlingsgräns, men trots att den drogs långt högre upp mot fjällen än den gamla lappmarksgränsen respekterades inte.

Från ungefär 1880 går samepolitiken in ett nytt skede även på central nivå. Den liberala hållna kulturnationalismen ersätts av en aggressiv statsnationalism. Den slår igenom också i samepolitiken. Samtidigt kommer allt fler rasistiska idéer och föreställningar om underlägsna kulturer in, främst från England och Tyskland. De börjar i allt högre grad färga statens syn på samerna.

Sveriges ledande medeltidshistoriker Karl Gustaf Skyffe skrev 1864 att samerna var 'löst kringströvande grupper' i äldre tid. Om det visste han ingenting, men påståendet fick ändå stor betydelse. I ett slag hade den samiska samhällsordningen med egna familjeländer raderats ur historien. Statliga kommissioner och kommittéer började betrakta skatteländerna som ett sent och tillfälligt påfund. Allt oftare talade de om att det nu var dags att återgå till 'den ursprungliga ordningen' då samernas skulle ha drivit omkring lite hur som helst. Även de samtida samerna karaktäriserades på liknande sätt. De påstods sakna stadga och fasthet, vara flyktiga och ombytliga. Ju mer den uppfattningen slog igenom, desto lättare blev det att slutgiltigt ta skatteländerna från dem. Samerna påstods nu vara så ostadiga och nyckfulla att det egentligen stred mot deras natur att bruka bestämda land.

Ett sådant synsätt är rasistiskt. Rasism är att tillskriva en etnisk grupp medfödda egenskaper som gör den underlägsen andra i något avseende. Vid slutet av 1800-talet lade européer beslag på allt fler områden som tidigare tillhört urbefolkningar. Det fordrade en ideologisk motivering. Att påstå att 'infödingarna' tillhörde mindervärdiga raser var att ge sig själv rätten att ta deras land.

Det är farligt 'att låta lappbarnen bo i varma och väl ombonade rum, ligga i ordentliga sängar och äta svensk mat'. Det är också farligt att låta dem 'dricka mjölk . . . äta med kniv och gaffel på riktiga tallrikar, lära sig sticka strumpor och begagna linne'. Detta står att läsa i Nordisk Tidskrift 1895. Författare Karl Bernhard Wiklund, 1909 professor i Uppsala.

Historien om Långa Lappflickan

Det var en gång en lång lappjanta kallad "Stor-Stina i Malå", 18 år, som uppträdde som "The Tallest Woman in the World". Hennes riktiga namn var Kristina Katarina Larsdotter, född i Malå, dåvarande Arvidsjaur. "Den längsta kvinnan i världen" var hennes epiteta.

Vad var det för märkvärdigt? Jo, samerna var inte precis kända för att vara långa människor – tvärtom. Och att det kvinnliga könet skulle vara långt över medellängd ansågs som något alldeles för otroligt. Men så var fallet med Stor-Stina. Hon mätte 203 cm i strumplästen och redan då fanns det de som ville slå mynt av detta fenomen. En viss "herr Flyborg från Skåne" förevisade Stor-Stina ute på kontinenten som en märkvärdighet. De besökte framför allt Tyskland.

Ur boken om Petrus Laestadius av Arne Nordberg år 1974, sid 291, står att läsa om ett litet reportage undertecknat P L och rubricerat "Långa lappflickans återkomst" där ledaren av turnén "en herr Flyborg från Skåne" har varit illa ute i pressen. Han skall ha otillständigt utnyttjat flickan ekonomiskt.

Utdrag från Norrlands Tidningar nr 51 år 1839:

"En notis härom förekommer i Aftonbladet, lånad från den i Gävle utgivna NorrlandsPosten. Ingenting vore därvid att tillägga, därest icke samma artikel

kastade en skugga på den eller dem som entreprenerat att förevisa henne utrikes. Insändaren, som anser det vara var och ens plikt att med sanningen vederlägga oförskyllt förtal, vill därför också säga några ord därom.

Artikeln i NorrlandsPosten påstår, att entreprenörerna förtjänat stora pengar på denna affär, men avspisat Långa Lappflickan med en revers på några hundra Riksdaler, varav en obekant lätt kan draga den slutsatsen, att det är deras mening att helt och hållet bedraga henne.

Insändaren hade ett besök av Långa Lappflickan och hennes tvenne reskamrater nu på återfärden. Efter vad de förmodade och uppgåvo kunde entreprenören svårligen haft någon förtjänst på företaget, utan väl nog om han sluppit undan förlust. Pengar hade de visserligen inte nu med sig, men de hade med flit ej velat medtaga sådana, av fruktan att under vägen förlora dem. De tvivlade emellertid alldeles icke uppå, att de skulle enligt överenskommelse sändas dem tillhanda, helst de med mycken aktning omtalade sin husbonde, om jag så få säga, en Herr Flyborg i Skåne." Slut citat!

Med på denna resa över kontinenten reste också en resenär från Arvidsjaur, det var kateketen och sammen Per Högström f 1810, som då var ogift. Han var tings-

tolk i Arvidsjaur domsaga, och som kateket var han då en ambulerande lärare för de samiska barnen, som ju av geografiska skäl inte kunde gå i skola i samhället Arvidsjaur. Per Högström kom nu att anlitas som "huspredikant" för den Långa Lappflickan, anlitas som ombud av denne "herr Flyborg i Skåne". Petrus Laestadius hade i Vibyggerå (Y) haft besök av Långa Lappflickan och hennes "huspredikant" kateketen Per Högström, vilken följde med på resan.

"För snart ett år sedan återkom en av sällskapet, nämligen Kateketen Per Högström från Arvidsjaur, och denne förde samma talan om Herr Flyborg. Han, Per Högström, hade rest från Lübeck till Stockholm, och där någon tid uppehållit sig i stort bekymmer angående erhållandet av den honom utlovade avlöningen. Men när han gripit sig an och skrivit till Herr Flyborg, så han genast med avgående post erhållit den, och man kan ej annat säga, att han blev hederligen betald, då han för blott ett år erhöill vad som åt honom var utfäst för tre år.

Enligt Högströms uppgift hade Herr Flyborg i och för detta företag utlagt ett par tusen Riksdaler, redan innan sällskapet kommit på utländsk botten, och framgången hade även sedan i början så föga gynnande, att penningar ännu en och annan gång måst efterskrivas. Sistlidna sommar hade väl varit gynnsammare, men huruvida överskottet kunnat betäcka de föregående depenser är tvivelaktigt.

Otvivelaktigt var det en felaktig spekulering att engagera så många personer. Sällskapet utgjordes från början av åtta personer, vilka alla, utom kost och fri skjuts, skulle erhålla var sin större eller mindre avlöning. En litet lappflicka om två år var ock med, och skulle för sitt besvär erhålla, om jag rätt minns, 100 Riksdaler banko. Hon återkom med Högström, väl född och väl klädd, och jag beklagade blott det stackars barnet, som måste återvända till sina fattiga föräldrar, efter att ha blivit van vid ett bättre liv.

Tvenne av sällskapet hade redan förut blivit entledigade, så att Långa Lappflickan nu vid sin återkomst endast hade en svit av tvenne personer. Hon var engagerad för tre år, och av denna tid återstod ännu något mer än ett år, vilket även tycktes utvisa, att entreprenören ej funnit synnerligen uträkning i företaget, dock hördes hon nästa år ämnat företaga en ny resa. Hon skulle blott nu återvända hem för att "läsa sig till skrift". Det måste man dock likväl tillstå att ett läsarbarn om 3 alnar och 9 tum är ett litet artigt barn. Växer hon en eller annan tum till, så torde hon så mycket mer förtjäna att uppvisas och beses. Något bättre kunde hon väl icke företaga sig, ty därigenom har hon nu ett par år fött både sig och sina fattiga föräldrar, och bör väl för framtiden kunna betrygga sin och deras tarfliga utkomst. Hittills har hon förevisats blott i en del av Tyskland, nämligen i Berlin, Leipzig,

Breslau, Dresden, Frankfurt och Mannheim, utom andra mindre städer. Frankrike och England äro alls icke besökta, och mig synes ej underligt om spekuleringen föga imponerat, med förbigående av Frankrike och England.

Vare sig hur som helst, så har detta Lapplands underbarn nu återvänt, och med hennes nattvårdsläsning är ganska säkert intet spegelfäkteri. Efter allt det jag kunnat erfara, sitter den hos Arvidsjaurslapparna tämligen religiösa tron och känslan kvar.

Per Högström tycktes ha varit den Lappska familjens huspredikant. Hans dagbok, den jag sett och genomläst, vittnar därom. Den kunde dock endast i det avseendet kallas intressant att den visade hur en lapp bedömde vad han såg och erfor i främmande land. Ofta beklagar han sig över folkets ogudaktighet, och i synnerhet arbete på söndagen, det var i hans ögon ett "peccatum clamans (?)".

De återvändande Lapparna berättade, att åskådarna i Tyskland ej velat tro att den långa Lappflickan var Lappska, och man kan ej undra därpå, ty att bland ett hopkrupet polarfolk en dylik varelse kunnat födas och uppväxa, är verkligen ett under, men därför kan det och vara värt att ses." Slut citat!

Den dagbok som här är omnämnd skulle jag bra gärna velat läsa. Det är nämligen min morfarsfars dagbok. När jag läst i Arne Nordbergs bok om Petrus Laestadius, sid 291, så började jakten på Norrlands Tidningar nr 51, år 1839. Efter åtskilliga besvär fick jag tag på utdrag från denna tidning, som var skriven på "gammalsvenska" (bra träning). Fick lösa den med 40 kr.. Så var det med dagboken då? Vart tog den vägen? Fanns bouppteckningen efter morfars-far bevarad?

Bouppt. för Arvidsjaur 1875 (morfarsfars dödsår) fanns inte på rullfilm/kort. Kontaktade LA-Härnösand och frågade en vänlig man där om bou efter min anfar fanns bevarad. Efter diverse kontroll ringde han mig; den fanns, var på flera sidor och skulle kosta 180 kr. Spänd förväntan, skulle någon dagbok finnas med bland tillhörigheterna. Det fanns en bok, som väckte mitt intresse, ja den hette just detta "intresseboken" – det måste vara dagboken det. Vem av hans barn kunde tänkas fått överta den efter anfaders död. Var det äldsta sonen . . . eller yngste, som var min morfar, Reinhold Högström, läraren.

Nästa var att få tag i morfars bou (d1934) som låg under Piteå domsaga. Beställde tid och åkte dit. Bläddrade igenom hela året, men fann ingen bou efter morfar, tyvärr. Nu kan det tänkas att det var något äldre syskon som haft hand om bou. Fanns boken alls kvar i släkten? Det är frågan.

Medlem 138
Ebba Loräng, Boden
Boden 2001-05-02

Byn Bodforsen och dess invånare på 1930-talet

Byn är belägen på Luleälvens södra strand c:a en kilometer nedströms Hedenbron.

Strax utanför befästningsanordningarna nedströms bron byggdes Hedenkafeet som under hela min uppväxttid ägdes och drevs av Alva Nyström, på sin tid en framstående skidlöperska och på något sätt hemmahörande i släkten.

Kafeet var ett populärt utflyktsmål för bodensarna men framför allt för rekryterna på I 19 och A 5. Brödet bakades i bageriet tvärs över vägen och där kunde vi barn för några ören få köpa en påse trasiga kakor. För att hålla den nödvändiga kylan till alla ingredienserna fanns en iskällare i anslutning till bageriet. Isen till den togs upp ur älven i "nybondsedan" på vintrarna och lades i en stor sågspånstäckt stack utanför iskällaren.

På kafeets baksida ut över älven fanns en terrass i två våningar. Sommartid var den naturligtvis mycket populär bland gästerna. Där förekom även danskvällar.

Vägen löpte längs älven och efter "Lillstina- och Storstinabackarna" var man framme vid den första gården som byggdes och ägdes av mormors äldste bror Nils Johan Johansson på en tomt som Johan Aron reserverade vid försäljningen till Petter och Maria (mormor). I en skogsbacke mitt emot byggde Elin (moster) och Albrekt Markström sitt hus något av de första åren på 30-talet.

Nästa byggnad var vårt föräldrahem. Sedan följde Erikssons hägna (kohage) där vi barn tjänade våra första slantar som grindpojkar och flickor.

Bortom den andra grinden hade stenhuggare Vilhelm(?) Andersson sitt stenhuggeri dvs den plats ute i det fria där han satt dagarna i ända. Det var mest stensocklar och gravvårdar. Jag tillbringade åtskilliga timmar med att se hur han slog loss stenflisor för att forma sina alster. Han och hans söner Göte och Harald ägnade också en hel del tid åt fisket i forsen. Sönerna var också duktiga orienterare.

I nästa hus bodde tant Grönlund och om henne vet jag inte något mer än att hon under några år i slutet av 30-talet hyrde ut övervåningen till familjen Nordlund vars yngste son Torsten blev

min bästa vän under alla de år jag bodde kvar i Bodforsen.

Primus Morath med fru och son bodde i ett litet rött hus strax bortom tant Grönlunds gula. Bodforsens Trädgård med stort T ägdes och sköttes av Fröken Palmkvist som bara bodde där på somrarna. Hade man riktigt tur kunde man bli inbjuden att smaka på hennes smultron.

Byns största gård Erikssons sköttes av änkan Anna med hjälp av sönerna Ture och Göte samt dottern Frida. De två sista gårdarna beboddes av Oskar Olovsson och Artur Johansson.

Några sommarstugor måste också nämnas: På toppen av "Storstinabacken" så hade man ner mot älven ett rött tvåvåningshus som ägdes av Begravningsentreprenören Synnergren och hans hustru Sara allmänt kallad Spirella (hon färdades runt i byarna och tog upp beställningar på spirellakorsetter). Deras son, den nybakade fänriken Stig hade jag ibland sällskap med när jag cyklade till skolan. Han blev sedermera Över-befälhavare.

Vid älven nedanför Nils Johans hade banyingenjören Bylund sitt sommarnöje. Deras två pojkar Nils och Björn var under många somrar mina lekkamrater. Det enda bekymmer vi hade var att deras far krävde att innan de fick leka så måste de pumpa upp vatten till trädgårdsbevattning och disk i ett jättestort träkar som fanns ovanpå en redskapsbod. Jag minns att det krävdes minimum 1.500 pumpsdrag.

Rakt nedanför vårt hus mellan älven och våra ägor byggde fanjunkare Gunnar Kruuse och hans hustru Dagmar (dotter till Erikssons) en sommarstuga som senare såldes till Sjuksköterskeföreningen vid Garnisonssjukhuset till nöje för traktens ungar. På torpets ägor i hörnet nedströms mot älven köpte Byggmästare Hedqvist en tomt och byggde sig ett mellanting mellan villa och sommarstuga (H. var morbror Albrekts arbetsgivare). Den köptes senare av FCO (Fackliga Central Organisation).

Fler hus byggdes både för permanent boende och sommarnöjen men de kom senare.

Bengt Bergman

Nya medlemmar

Vi hälsar följande nya medlemmar välkomna i föreningen

medl.nr.

Tor Lindström	Pärlstigen 5	961 46	Heden	0921 - 65 271	530
Börje Carlsson	Antilopvägen 13	961 68	Torpgården	0921 - 16 755	531
Vivi-Ann Carlsson	Antilopvägen 13	961 68	Torpgården	0921 - 16 755	532
Anneli Enbuska-Lind	Sjövägen 2A	961 37	Fagernäs	0921 - 52 263	533
Elisabeth Sjölund	Råbäcken 59	961 93	Boden	0921 - 483 040	534
Jan Stenholm	Råbäcken 59	961 93	Boden	0921 - 483 040	535
Maria Melin	Sörbyn 35	961 97	Gunnarsbyn		536
Sven-Olof Öman	Ljuså 104	961 92	Boden		537
Allan Nilsson	Åkerby 46	961 95	Boden	0928 - 41 017	538
Elin Broström	Bomänvägen 2	960 24	Harads	0928 - 10 280	539
Margareta Sundström	Nyebrogatan 5 A	441 34	Älvsjö	0322 - 93 381	540
Arne Sundström	S. Hunnetorpsv. 116	256 62	Helsingborg	042 - 162 611	541
Stig Hellström	Hällfors 55	973 91	Luleå	0920 - 83 022	542
Ola Löfgren	Musikantvägen 30	961 40	Södra Svartbyn	0921 - 51 655	543
Karl Gustaf Nordström	Sturegatan 17	961 33	Boden	0921 - 55 517	544
Åke Cederlund	Notarievägen 3	944 32	Hortlax	0911 - 30 835	545

Adressändringar

Ingrid S. Larsson	Strandplan 1 B	961 34	Boden	0921 - 13 411	34
Eilert Gezelius	Fagottvägen 18	961 46	Hampjämnan	0921 - 13 478	156
Jan Långström	Frejgatan 8	961 33	Boden	0921 - 17 993	238
Erlend Dahlin	Kyrkgatan 16 7tr	961 34	Boden	0921 - 55 247	500
Siv Blomqvist	Bastugatan 2 D	961 75	Boden	0921 - 12 107	144

BÖFF

gratulerar dessa medlemmar
som fyllt jämna år under det
andra kvartalet år 2002

Carl-Lennart Persson
Harry Berggren
Staffan Sundén
Stig Gustafsson
Sven Berggren
Yvonne Öhrvall

TACK

Ett varmt tack från BÖFF:s styrelse för alla de
gåvor och bidrag vi fått, inte minst prylarna till
loppisarna:

Anna-Greta Johansson	Boden
Annika Nordmark	Boden
Ella Fredriksson	Trångfors
Elisabeth Sjölund	Råbäcken
Elsie-Britt Sundberg	Degerbäcken
Hans Johansson	Boden
Inger Larsson	Rosvik
Marianne Larsson	Boden
Sven Broström	Boden

samt till alla som gett bidrag i mikrokortsparbössan.

Begränsad eftersändning
Vid definitiv eftersändning
retur med den nya adressen till:

Boden-ANAN
c/o Sandberg
Kålrotsvägen 11
961 47 Boden

B Föreningsbrev

143
Ewa Sandberg
Kålrotsvägen 11

961 47 Sävast

Köp det Ni behöver till släktforskningen på
Kontex!

Vi har det mesta!

T ex: Bläck till skrivare, disketter, cd-skivor, papper av alla slag, pärmar,
register, plastfickor, mappar, pennor, korrigeringsfärgband till skrivare
och skrivmaskiner, toner till kopiatorer, m m, m m.

**Erbjudande: Mot uppvisande av denna
annons erhåller Ni 25 % rabatt på nästan*
hela vårt sortiment!**

Välkommen till oss!

* Erbjudandet gäller ej i kombination med andra erbjudanden och lågprisprodukter, t ex: Färg till skrivare och kopiatorer, hygienprodukter samt vårt fikasortiment.

Kopplingsvägen 8, Boden

Tel: 0921-551 70, Fax: 0921-174 55